

DOĞADA BU AY

Sabah kalktınız, pencerenizi açtığınızda küçük bir serçenin havalandığını gördünüz. Okul servisini beklerken yanı başınızdaki çalığa bir büyük baştankara kondu. Okul bahçesinde teneffüsteyken, kargaların üstünüzden uçarak yandaki kavaklara gidişini izlediniz. Akşam eve geldiğinizde kuşlar konulu bir belgesel izlediniz. Aklınıza gün boyunca aslında sizin de birçok farklı kuş türünü gördüğünüz geldi. Kuşları daha iyi tanıyarak, kuş gözlemciliğini daha bilerek yapmak ister miydiniz? Üstelik sonbahar mevsimindeyiz, kuşlar güneye göç etmeye başladı. Sonbahar ve ilkbahar, kuşların göç mevsimi olduğundan en çok kuş türünü görebileceğiniz mevsimler. Yani kuş gözlemcisi olmanın tam sırası!

Her Zaman, Her Yerde Kuş Gözlemciliği

Kuş gözlemciliği, kuşlara ve doğaya meraklı herkesin yapabileceği bir uğraş.

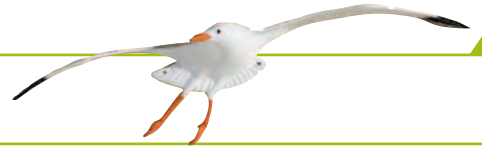
Kuş gözlemciliği için bir çift göz ve iyi işiten kulaklar yeterli. Ancak kuşlara yaklaşmak kolay olmadığından, bir dürbün kuşları rahatça görmeyi kolaylaştırır. Kuşların ayrıntılı resimlerini içeren rehber kitaplar da onları kısa zamanda tanımanızı sağlar. Her kuş gözlemcisinin bir de kayıt defteri olması gerekir. Bu deftere görülen kuş türleri, kuş gözleminin yapıldığı zaman ve yer, gözlemi yapan kişilerin adları yazılır.

Kuşlar, neredeyse her zaman, her yerde bulunurlar. Kuş gözlemlemeye pencereden dışarı bakarak başlayabilirsiniz. Zamanla çevrenizdeki park, bahçe, koruluk ve göllere giderek pek çok kuşu görebilirsiniz. Ormanlar, kuşların en yoğun bulunduğu bölgelerden biri, ama bu alanlarda kuşları görmek çok kolay değil. Ağaçların yaprak ve dalları kuşları görmeyi engeller. Ormanlarda daha çok kuşların seslerini işitirsiniz. Sulak alanlar kuşları izlemenin en kolay olduğu alanlardır. Kuşlar

karınlarını doyururken, onları uzaktan rahatça izleyebilirsiniz. Bozkırlar ve açıklık alanlarsa kuşlar açısından son derece önemlidir. Ancak buradaki kuşlar çok iyi saklanırlar. Onları görmek için nereye bakacağınızı iyi bilmeniz gerekir. Bu tür bilgilerse zamanla kazanılır. Kuşların çevrede olmadığı bir zaman neredeyse yoktur. Ancak kuş gözleminin daha iyi yapıldığı dönemler vardır. Örneğin, sonbahar kuş gözlemek için en iyi dönemlerden biridir. Eylül - kasım arasında kuşlar göç ederler. Her kuş türü aynı anda göç etmez. Leylek gibi bazı kuş türleri ağustos sonunda göçe başlarken, kırlıgerdan gibi bazı küçük ötücü kuşlar, göç etmek için kasım ayını bekler.

2-3 Ekim 2004 Dünya Kuş Gözlem Günü

Ekim ayının ilk hafta sonu Dünya Kuş Gözlem Günü'dür. Bu yıl, Dünya Kuş Gözlem Günü, 2-3 Ekim 2004 tarihlerinde Doğa Derneği ve kuş gözlem toplulukları tarafından gerçekleştirilecek çeşitli etkinliklerle kutlanacak. Etkinliklerden biri bulunulan alanda gün boyunca görülen kuş türlerini kaydetmek. Bu kayıtlar, www.kustr.org adresinde yayımlanacak. Siz de yakınızdaki bulunan bir topluluğa katılıp kuş gözlemciliğini öğrenebilirsiniz. Toplulukların etkinlikleri www.kustr.org adresinde yer alıyor.

Kuşları Nasıl Tanımlarız?

Kuş gözlemenin en heyecanlı yönü, gördüğünüz kuşların hangi tür olduğunu bulabilmektir. Kuş gözlemcileri, kuş türünü tanımlayabilmek için kendilerine bazı sorular sorarlar. Sorulara verilen her yanıt, gözlemciyi kuş türünü bulmaya bir adım yaklaştırır. Bu sorular neler mi?

1. Büyüklüğü ne kadar? Kuşların boyu, büyüklüğü birbirinden farklıdır. Mesafe bu kuşların gerçek büyüklüğünü anlamamıza engel olabilir. Bu engeli ortadan kaldırmak için boyunu çok iyi bildiğiniz, örneğin serçe ya da karga gibi bir kuşu seçin. Yeni gördüğünüz kuşun boyunu iyi bildiğiniz kuşla karşılaştırın. Serçeden büyük mü, küçük mü?

2. Şekli nasıl? Kuşun genel şekli, hangi kuş ailesinden olduğuna ilişkin ipucu verir. Balıkçıl gibi uzun ve ince mi, yoksa baykuş gibi kısa ve tıknaz mı? Bacakları kıyı kuşları gibi uzun mu, yoksa ördekler gibi kısa mı? Kanatlar kısa mı, uzun mu?

3. Bellirgin özellikleri var mı? Birçok kuş türünde belirgin bir özellik bulunur. Bu başında ya da gövdesinde yani görünür bir yerde olabildiği gibi, yalnızca uçarken görebileceğiniz bir yerde de olabilir. Örneğin, kocagözün kanadındaki beyaz çizgi çok tipiktir. Uzaktan gördüğünüz zaman, bu çizgi sayesinde onun kocagöz olduğunu anlayabilirsiniz.

4. Nasıl davranıyor? Kuşları, yürüyüşlerinden, davranışlarından tanıyabiliriz. Örneğin cılbıtlar kıyıda koşar adım gezerler, kerkenez ya da yılan kartalı gibi bazı yırtıcı kuşlar havada asılı kalır, sinekkapanlar dal tepelerinde durur ve havada bir tam dönüş yaparak sinek avlarlar.

5. Nasıl uçuyor? Bazı yırtıcı kuş türleri yukarı doğru V şekli yaparak uçarken, bazıları aşağı M şekli yaparak uçar. Bazıları çok hızlı kanat çırparken, bazıları yavaş çırpır.

6. Sesi nasıl? Genellikle kuşların ötüşleri birbirinden farklıdır. Bazı türlerin sesleri birbirine benzer. Kuş sesi duyduğunuzda aklınızda kalması için mutlaka not alın. Bir şeye benzetin ve bunu yazın. Örneğin, "hup – hup – hup" diye kendini tekrar eden bir sesi ibibik çıkarır.

7. Nasıl bir yaşam ortamında bulunuyor? Sazlık alanda mı, göl üzerinde mi, çalının içinde mi yoksa kayaların tepesinde mi? Gördüğünüz kuş nasıl bir yaşam ortamında bulunuyor mutlaka not alın. Bu sayede rehber kitabınızın deniz kuşları ya da kıyı kuşları bölümlerinden hangisine bakacağınızı bilirsiniz.

8. Şu an bulunduğunuz yer neresi? Karadeniz’de misiniz, yoksa Ege’de mi? Bazı kuş türleri kuzeyde, bazılarıysa güneyde bulunur. Her bölgede birbirinden farklı kuş türleri bulunabilir. Rehber kitaplarda bulunan kuş dağılım haritaları yardımıyla gördüğünüz kuşun hangisi olduğunu daha rahat bulabilirsiniz.

9. Ne zaman gördünüz? Gözlem yaptığınız mevsim önemli. Çünkü bazı kuş türleri yalnızca göç sırasında görülür, bazılarıysa yıl boyunca görülebilir. Bu nedenle gözlem yaptığınız zamanı mutlaka not alın. Her kuş türünün ne zaman, nerede görüleceği rehber kitaplarda yazar.

10. Çevrede bu kuş türünden kaç tane var? Bazı kuş türleri diğerlerine göre daha yaygındır. Çevrede birçok serçe görebilirsiniz, ama bir gölde görebileceğiniz dikkuş sayısı azdır.

Burcu Meltem Arık
burcu@dogadernegi.org

Kaynaklar:
Kuş Gözlemciliği, P. Dunne, Houghton Mifflin Yayınevi, 2003
Kuş Gözlemciliği Sayfası - www.kustr.org
Doğa Derneği - www.dogadernegi.org
İngiltere Kraliyet Kuşları Koruma Derneği - www.rspb.org

Sevgili Arkadaşlar, doğayla ilgili sorularınızı ve yaptığınız çalışmaları bize yollayabilirsiniz. Gönderdiklerinizin bazılarını zaman zaman köşemizde yer vereceğiz. Mektuplarınızı ve e-postalarınızı bekliyoruz. Adres: TÜBİTAK Bilim Çocuk Dergisi Doğaya Bu Ay Köşesi/Atatürk Bulvarı/No:221/Kavaklıdere/06100/Ankara/e-posta:cocuk@tubitak.gov.tr

